

Sveriges fångvård 1908.

Af fångvårdsstyrelsens officiella berättelse för år 1908 framgår, att antalet straffanstalter i riket utgjorde 51. Af dessa voro 42 enrumsfängelser (med sammanlagdt 2.428 ljusa och 91 mörka celler), 4 centralfängelser för män, 1 centralfängelse för kvinnor, 2 centrala arbetsanstalter för män och 2 centrala arbetsanstalter för kvinnor.

Antalet fångar utgjorde vid årets början 2.811 och vid dess slut 3.076; tillkomne under året voro 25.184 och afgångne 24.919. Af de vid årets slut kvarvarande voro 283 tilltalade för brott, 1.570 voro straffarbetsfångar, 220 dömde till urbota fängelsestraff, 383 till fängelse i saknad af tillgång till böter, 28 häktade för lösdrifveri och 592 hållne till tvångsarbete.

Bland straffarbetsfångarne voro vid årets slut kvarvarande 79 lifstidsfångar, och af de återstående voro 464 dömde öfver två år och 1027 till två år och därunder. Under senaste tioårsperioden 1899—1908 ökades antalet fångar af nämnda slag med 76. Då minskning skett i antalet lifstidsfångar med 75 och på längre tid än två år dömda med 135, faller hela ökningen på straffarbetsfångar, dömda på viss tid af 2 år därunder, hvilkas antal stigit med 286.

Procenten af återfall i förhållande till antalet nykomne straffarbetsfångar utgjorde för berättelsesåret 36.79 samt för tioårsperioden 1899—1908 35.32. Särskildt af dem, som undergått straffarbete för stöld, återföllu 1908 42.1 % män och 22.4 % kvinnor.

Tidslängden af de straff, som blefvo ådömda de år 1908 nykomna straffarbetsfångarne på viss tid, voro: från 2 månader till och med 2 år 1695 (1532 män, 163 kvinnor), från 2 till och med 4 år 100 (94 m., 6 kv.) från 4 till och med 10 år 60 (56 m., 4 kv.), och öfver 10 år 1 man.

Af lifstidsfångarne voro under året nykomme 3 män och vid årets slut kvarvarande 79 (69 m., 10 kv.). Under tioårsperioden 1899—1908 frigåfvos af nåd 54 män och 35 kvinnor från dem ådömdt straffarbete på lifstid. — Från fortsättande af straffarbete på viss tid benådades 9 män och 6 kvinnor, hvarjämte 7 män frigåfvos i den ordning, som stadgas i lagen den 22 Juni 1906 angående villkorlig frigifning.

Hela antalet gemensamhetsfångar i rikets straffängelser utgjorde vid 1908 års utgång 158 (140 m., 18 kv.). Antalet fångar af detta slag minskades under året med 14 män och 2 kvinnor. Under tioårsperioden har antalet nedgått med 116.

Enligt framställningen från Konungens Befallningshavande eller vederbörande fängelseföreståndare lät styrelsen öfverflytta till gemensamhetsfängelse fyra manliga enrumsfångar, som enligt läkarnes utlåtanden befunnos icke utan skada för sin hälsa kunna utså cellstraffet, och i flere fall medgåfvos till straffarbete dömda fångar att i enrum aftjäna den del af den återstående strafftiden, som enligt gällande bestämmelser skolat verkställas i gemensamhetsfängelse.

Äfven under år 1908 gjorde sig verkan af det tidigare medgifna straffafdragets bortfallande vid enrumsstraff gällande genom ökning i de effektiva strafftiderna och därmed i antalet samtidigt i fängelserna förvarade straffångar. Under det att antalet nykomna sådana fångar ökades i jämförelse med år 1907 med 86, steg antalet kvarvarande straffångar vid slutet af 1908 till en summa, som med 125 öfverskjuter den för år 1907. Ökningen faller nästan uteslutande på dem, som dömts till straffarbete i två år och därunder.

Antalet fängelsefångar utgjorde under år 1908 18.118 (17.351 m., 767 kv.), däraf 1.299 (1.261 m., 39 kv.) under-

gingo urbota bestraffning och 16.819 (16.090 m., 729 kv.) förvandlingsstraff i saknad af tillgång till gäldande af ådömda böter. Nykomne urbota fängelsefångar voro 1.096 (1.065 m., 31 kv.) och bötesfångar 16.504 (15.786 m., 718 kv.). Den förstnämnda kategorien har således sedan 1907 minskats med 81 och den sistnämnda med 490.

Under berättelsesåret har ett antal af 19 manliga straffarbetsfångar villkorligt frigifvits, och hafva samtliga dessa, enligt tillsyningsmännens uppgifter, under året efter frigifningen uppfört sig ostraffligt och ordentligt. Af de under år 1907 villkorligt frigifna återgingo tre efter utlupen prøfvotid, därunder de icke gjort sig skyldiga till någon lagöfverträdelse utan vunnit goda vitsord, år 1908 till fullständig frihet.

Under år 1908 undergingo 19 manliga straffarbetsfångar och 6 manliga fängelsefångar straffskärpning af hårdt natlläger, bland dem 1 strafffånge hårdt natlläger i förening med mörkt enrum.

För sysslolöst kringstrykande och bettlande häktades under året 2.317 personer, af hvilka 1.170 kommo på Stockholm stad och 1.147 på rikets öfriga delar.

Antalet tvångsarbetsfångar uppgick vid 1908 års slut till 591 (418 m., 173 kv.). Under året nykomne voro 970 (654 m., 316 kv.), af hvilka 959 (644 m., 315 kv.) voro dömda enligt lösdrifverilagen och 11 (10 m., 1 kv.) enligt fattigvårdsförordningen.

Af nykomna straffarbetsfångar i förhållande till folk-mängden kommo 1899 35 på 100.000 inv. och år 1908 33 på 100.000 inv. Beträffande nykomna tvångsarbetsfångar var samme förhållande år 1899 21 på 100.000 inv. och år 1908 18 på 100.000 inv. Af de under året nykomne straffarbetsfångarne voro 19 (10 m., 9 kv.) ådömde förlust af medborgerligt förtroende för alltid och 582 (554 m., 28 kv.) på viss tid. Bland de brott, för hvilka de under året intagne personer blifvit dömda till straffarbete, märkas 1184 fall af stöld, 91 af mened och förfalskningsbrott, 44

af barnamord, 20 af dråp, 15 af eldskada och annan skadegörelse å egendom, 53 af äktenskaps- och sedlighetsbrott och 4 af mord. De för undergående af urbota fängelsestraff insatte personer voro bland annat dömda för misshandel (334 fall), brott mot offentlig myndighet (192), snatteri (100), stöld (29) samt bedrägeri och annan oärlighet (88). Af yngre ålder än 20 år voro vid årets slut kvarvarande 107 (93 m., 14 kv.) straffarbetsfångar och 13 (6 m., 7 kv.) tvångsarbetsfångar.

Under året erhöll styrelsen bemyndigande, dels att lägga en del af Svartsjö kungsladugård jämte ett par andra lägenheter under tvångsarbetsanstalten i syfte att möjliggöra att i större utsträckning än hittills sysselsätta där intagna fångar med jordbruksarbete: dels att till Göteborgs stad försälja därvarande centralfängelse för kvinnor samt vidtaga åtgärder för att vid länsfängelset i Växjö inrymma de i förenämnde fängelse förvarade fångar; och dels att till Malmö stad försälja därvarande länsfängelses byggnader och jordområden samt vissa delar af Malmö centralfängelses mark med därå befintliga byggnader samt att för köpeskillingen 600.000 kronor jämte ytterligare 260.000 kronor uppföra ett nytt centralfängelse jämte länsfängelse.

Beträffande ordningen och disciplinen vid straffanstalterna uppgick antalet extra judiciella bestraffningar, som ålades fångpersonalen vid läns- och kronocellfängelserna till 59, af hvilka 2 bestodo uti inneslutning i mörk cell och 57 uti mistning af sängkläder. De flesta af dessa bestraffningar voro ålagda för trots, våldsamt och oskickligt uppförande (12), skadegörelse å eller missvård af fängelsets tillhörigheter (5), brevväxling, knackning eller ololigt meddelande med medfånge (24), lättja eller arbetsvägran (7). De straffades antal utgjorde 3.5 % af det i dessa fängelser förvarade medeltalet fångar. Något brott af den svåra art, att åtal af domstol därpå föranleddes, förekom icke vid dessa fängelser. Rymning inträffade vid länsfängelset i Mariestad, där en rannsakningsfånge, som användts till

handräkningsgöromål, beredde sig tillfälle att afvika genom att efter öppnande af en med bristfälligt lås försedd korridorörr begifva sig öfver fängelsegården och omfattningsmuren uti det fria. Vidare inträffade en rymning från länsfängelset i Kalmar och en under fångtransport å järnväg. Fem själfmord förekommo under året och försök till själfmord ägde rum i tre fall.

Vid straffängelserna för män ålades fångpersonalen 65 bestraffningar, hvaraf 1 bestod i mörk cell i förening med ljus cell, 6 i ljus cell utan arbete och 58 i ljus cell i förening med mistning af sängkläder. De vanligste anledningarna till bestraffningarna voro opassande uppförande mot bevakning (13), oskickligt uppförande, trots och olydnad (3), kommunikation med medfånge (18). Procenten af antalet straffade i förhållande till hela fångpersonalen utgjorde 1.1. Några förseelser af den svåra art, att åtal vid domstol däraf påkallades, förekom icke vid dessa fängelser. Rymningsförsök gjordes vid centralfängelset i Härnösand af en straffånge, som under gårdgången sökte allägsna sig från fängelset och först efter våldsamt motstånd kunde öfvermannas och insättas i cell. Själfmord ägde i två fall rum, i båda fallen medelst hängning.

Vid straffängelset för kvinnor i Göteborg blefvo 6 extra judiciella bestraffningar ålagda, bestående i ljus cell, nämligen 3 utan arbete och 3 i förening med mistning af sängkläder. Svårare oordning, rymning o. s. v. förekommo icke under året.

Antalet bestraffningar vid arbetsanstalterna för män var 62 eller 14% af medeltalet fångar. Bland dessa märkas prygel (9), ljus cell utan arbete (3), ljus cell i förening med mistning af sängkläder (46), mörk cell (1) och ljus cell med arbete (33). Besträffningarna voro bland annat ålagda för lättja (2), förseelser mot bevakning och befäl (10), trots och olydnad eller oskickligt uppförande (22) samt våldsamt uppförande, kif och slagsmål med medfånge (10).

Vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö skedde under året

tre rymningar, idet dels en fånge afvek från anstaltens stenbrott under pågående snöyra och dels två fångar genom bortbrännande af ett galler i sjukhuset, där de voro intagna, beredde sig tillfälle att undkomma. Alla blefvo efter någon tid ertrappade. Vid samma anstalt förekommo två själfmord.

Vid arbetsanstalterna för kvinnor lingo under året 40 personer eller 27 % af medeltalet fångar vidkännas 49 bestraffningar, hvaraf 2 bestodo uti mörk cell i förening med ljus cell, 1 i ljus cell utan arbete och 46 i ljus cell i förening med mistning af sängkläder. Förseelserna voro bland andra: störande af ordningen (4), gräl och våld å medfånge (24), förseelser mot bevakning (8). Förbrytelse af svårare beskaffenhet, rymning, rymningsförsök, själfmord eller försök därtill ägde icke rum.

Enligt sammandrag af arbetsrapporterna från rikets fångvårdsanstalten för år 1908 utgjordes under nämnda år 730.552 dagsverken, däraf med inkomst 588.296 och utan inkomst 142.256. De flesta utgjorda dagsverken komma på skrårderi och sömnadsarbeten, skomakeri, snickeri och metallarbeten, säcksömnadsarbeten, stenhuggeriarbeten, dref-, tagel- och krollsplintredning.

Beträffande religions- och skolundervisningen ingick under berättelseåret i allenast ett fall anmälan därom, att fånge saknat kunskap i såväl kristendom som innanläsning. Bemälda fånge, född 1872 af tattarsläkt, hade ständigt fört ett kringirrande lif och saknat fast bostad.

Kristendoms-kunskapen hos den vid 1908 års slut kvarvarande af predikantarna redovisade personalen var god 16.4 % försvarlig hos 67.5 % och ringa hos 13.2 % samt saknades hos 0.9 %, i sista siffran inberäknade icke kristne rosbekännare och en del utlänningar.

Under predikanternas inseende pågick vid sidan af deras eget arbete för fångarnes andliga vård frivillig religiösverksamhet vid en del fångelser i likhet med hvad förut ägt rum.

Fångpredikanternas berättelser handla bland annat om missförhållanden i samhället och lagstiftningen, såsom bidragande orsaker till fall och återfall i brott. Vanfräjdspåföljden, de korta fängelsestraffen, i synnerhet sådana som undergås såsom förvandling af böter, den slappa tukten i hemmen bidra i sin mån till brottsligheten, men allra kraftigast koncentrera sig dock deras anmärkningar kring den hufvudorsak till brott och elände, som heter dryckenskap.

Af de vid årets slut kvarvarande fångar hade enligt inkomna uppgifter 754 manliga och 18 kvinnliga straffarbetsfångar samt 134 manliga och 1 kvinnlig fängelsefånge begått sitt brott i rusigt tillstånd eller före begåendet varit begifna på dryckenskap.

Under året erhöles 1.081 från fängvårdsanstalterna frigifna personer understöd af fängvårdsföreningar, fängelseförvaltningen, kommuner eller enskilde.

Besparingskassornas behållningar vid rikets samtliga fängvårdsanstalten utgjorde vid 1908 års utgång 397.585 kronor 8 öre. Af dessa medel utgingo till åkerbrukskolonien Hall ett bidrag af 50 öre för hvar dag för hvar och en gosse till ett antal af 175. Antalet underhållsdagar för dessa barn uppgick til 2.199, utvisande ett medeltal af 6 och utgjorde beloppet af det från besparingskassorna utgående bidraget 1099 kronor 50 öre.

Sammanlagda beloppet af de under året frigifnes vid frigifningen i postsparbanken inneslående premiemedel utgjorde 19.108 kronor 42 öre. Af dessa medel förverkades genom återfall 519 kronor 83 öre, som tilföllo anslaget till fångars vård och underhåll.

Beträffande hälsotillståndet var sjukligheten något mindre än föregående år och visade år 1908 en sjukprocent af 3.09 mot 3.33 under tioårsperioden 1898—1907. Med undantag af influensa förekommo infektionssjukdomar endast i spridda fall. För sinnessjukdomar vårdades 71 individer. Dödlighetsprocenten af fångarnes medeltal var

0.78. År 1907 uppgick den till 1.10 och under tioårsperioden 1898—1907 till 0.88.

Fångvårdens utgifter belöpte sig 1908 till 2.403.597 kronor 92 öre, hvilken summa öfverstiger den från föregående år med 332.643 kronor 67 öre.

Arbetsinkomsten uppgick 1908 till 568.746 kronor 20 öre och utgifterna till 103.444 kronor 49 öre. Häraf synes, att statens inkomst af fångarbetet år 1908 öfversteg samma inkomst år 1904 med ej mindre än 251.599 kr. 59 öre samt inkomsten år 1907 med 112.859 kr. 79 öre.

Arbetsdriften, som vid 1907 års utgång var inledd vid 6 centrala fångvårdsanstalter samt 10 länsfängelser och ett kronohäkte, hade under 1908 ytterligare utvecklats samt vidare införts vid två länsfängelser.

Af ofvan angifna ekonomiska vinst af den nya arbetsdriften jämta den betydelse för fångvården, som med hänsyn till arbetets fostrande uppgift måste ligga i den omfattning denna arbetsdrift tagit, torde få anses såsom ett framgångsrikt resultat af den år 1904 inledda reformen.

Dagportionskostnaden vid rikets fängelser uppgick under året i medeltal till 39 öre mot 35.27 öre 1907. Nämnda kostnad, beräknad särskildt för centralfängelserna och tvångsarbetsanstalterna uppgick till 38.42, hvaremot densamma för läns- och kronohäktena samt Stockholms stads rannsakningsfängelse belöpte sig till 39.46 öre.

Albert Montgomery.
